

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון מוגדל ♦ פרקי אבות א

שבועות ♦ שב"ק נשא תש"פ

דברי אלוקים חיים
מרן רבינו הגה"ק זיע"א

דברות קודש
כ"ק מרן רבינו שליט"א

וידבר ה' אל משה לאמור, נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם.

ודיקדקו המפרשים במה שכתב הפסוק "גם הם" למה לא מנה את בני גרשון בתחילה ולמה מנה את בני קהת מקודם וכמ"ש לעיל בפרשת במדבר (ב, ב) והלא בני גרשון היה לו למנות בתחילה, כי גרשון הוא היה הבכור לאהרן הכהן, ורש"י שכתב לפרש מה שאמר "גם הם" כלומר שה' ציווה למשה למנות את בני גרשון גם הם וכמו שציווה למנות את בני קהת וכו', והא גופא קשיא למה מנה את קהת בתחילה, והנה במדרש כתב שבשביל זה מנה את קהת בתחילה, לומר שלפי שנמסר משא הארון אל קהת על כן מנאו תחילה לכבוד הארון, אבל הקשה על זה הכלי יקר, והיא גופא קשיא למה לא מסר משא הארון אל גרשון שהוא הבכור לכבודו ביתר שאת ועז מכיון שזה ממשפטי התורה לכבד את משפט הבכורה.

ולכך כתב הכלי יקר שרצה הקב"ה להראות שכבוד חכמים ינחלו, כדי ללמד את העם שיכבדו את לומדי התורה ולקרא לקדוש השם מכובד לקדשו בכל דבר שבקדושה, ולכן מנה את קהת תחילה להודיע שזה הכבוד שקיבל קהת הוא רק משום שהוא נושא את הארון שהוא משא דבר ה' אשר איתו, ואילו היה נותן זה לגרשון שהוא הבכור שישא את הארון, הייתי אומר שזה הוא בשביל הוא הבכור ולכן מונאו מתחילה ולא הייתי תולה החשיבות משום שהוא היה נושא את הארון, ולכן מסר ה' אל קהת שהוא ישא את הארון שאין הוא הבכור, ולכן במונאו אותו תחילה ידעו הכל שהוא רק בשביל שהוא נושא את ארון התורה, וידעו הכל ליתן כבוד לתורה ולומדיה.

וגם כתב שלכך לא ניתן הארון אל הבכור שהוא גרשון אלא ניתן לקהת, להורות שכתר התורה הוא הפקר לכל, ולא יאמר הבכור שהוא ראוי לכתר התורה יותר מאחרים אלא שהכל שוין בה, ולכך נאמר במשלי (ג, טו) שהתורה היא יקרה מפנינים דהיינו הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, כי הכתר הכהונה שאין זוכה בה, כי אם מי שהוא מזרע אהרן אבל כתר התורה היא הפקר לכל והכל יכולים לזכות אליו וגם הוא יקרה מכתר המלוכה שנקרא פנינים, שזה אין זוכה בה כי אם מזרע דוד אבל לכתר תורה הכל זוכין ועוד דלכן לא ניתן משא הארון אל גרשון שהוא הבכור שלא תזוח דעתו עליו ביותר, שהוא גם בכור וגם הוא נושא ארון ה' וגם הוסיף לכתוב שהטעם שניתן ארון ה' בידי קהת שמהם יצאו משה ואהרן מקבלי התורה (עכ"ל בתוס' ביאור).

והנה הקריאה של פרשת נשא קורין אותה כמעט בכל השנים בשבת שלאחר שבועות ויש בה קע"ו פסוקים וזה הפרשה הכי ארוכה בתורה, וכתבו הספרים הקדושים שבא לרמז שיש בכל שנה אחרי חג השבועות שהוא זמן מתן תורתנו הק' להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה הק' שקיבלנו אותה בחג השבועות ולהוסיף לחדש בה והפוך בה דכולהו בה.

ויש גם לציין דבר פלא שכמו שהפרשה הזו הוא הארוכה שבכל הפרשיות שבתורה ויש בה קע"ו פסוקים, כמו כן הפרק הגדול ביותר בספר תהילים הוא פרק קי"ט, שהוא מתחלת מאשרי תמימי דרך וגו' ויש בה גם כן קע"ו פסוקים, וכן המסכת הגדולה ביותר בהש"ס הוא מס' בבא בתרא שיש בה קע"ו דפים שהוא המסכת הארוכה ביותר שבש"ס.

המשך בעמ' ב'

נשא את ראש בני גרשון

חסידים היו אומרים, נשא את בני גרשון תרומם ותגביה את הבנים המגורשים ואת בני מררי, את הבנים המרירים.

אנו מוצאים הבדל בולט בהתייחסות המקרא אל משפחת מררי לעומת שאר משפחות הלויים. התורה נוקטת בביטוי של חשיבות וכבוד: "נשא את ראש בני גרשון" וכן בנוגע לקהת, מה שאין כן בהגיע תורם של בני משפחת מררי נאמר: "תפקוד אותם" ללא כל התייחסות מיוחדת.

מובא במדרש כי ל'קהת' חלקו כבוד על חשיבות תפקידו בנשיאת ארון העדות, וגרשון כובד בגלל היותו בכור, מה שאין כן בני מררי, שאביהם היה אדם פשוט ועבודתם לא הייתה אלא בנשיאת הקרשים וכיוצא בזה בלבד.

ואפ"ל שלא כתוב "נשא ראש" אצל בני מררי, לומר לנו שהקב"ה והתורה הק' לא סובלים אנשים שהם מרירים פארביטרעט, וכן אפ"ל 'נשא' הוא לשון נשיאה, ע"כ לא כותבו בבני מררי, שקשה לשאת ולרומם אנשים שהם מרירים.

(סעודת ר"ח סיון תש"פ)

שבת הסמוכה לשבועות

לא לחנם, פרשת נשא שהיא הפרשה הארוכה ביותר בתורה צמודה היא לחג השבועות, שכן אם רוצים לאצור את ההשפעות הברוכות שנושא עמו החג, צריכים ליצור כלי לכך, והכלי הוא התורה, והכלי הטוב ביותר לכך הוא ביום השבת. החיבור של התורה והשבת, שהוא חיבור חזק ואמיץ, מביא לכך שבכח שבת זו נוכל לזכות לאצור את השפעות של החג מתן תורתנו.

(שבת נשא תש"פ)

קול רינה וישועה באהלי צדיקים

בשיר וקול תודה, מתוך הדרת כבוד וחרדת קודש, נשגר ברכת מזל טבא וגדיא יאה קדם אלופנו, מאור עינינו מורה דרכינו ומישר נתיבותינו עטרת ראשינו נזר תפארתינו

הוד כ"ק מרן רבינו שליט"א

ועימו אשת חבר

הרבנית הצדקנית תליט"א

לרגל השמחה השרויה במעון הקודש

בנישואי הבת עב"ג

הבה"ח הרב ישראל יוסף ריס שליט"א

בן הרה"צ אריה זכריה שליט"א

ועינינו למרום נשואות בתפילה לא-ל נורא עלילה, שירוה כ"ק מרן רבינו שליט"א רוב נחת ותענוג דקדושה ממנה ומכל יוצ"ח, ויזכה להאריך ימים על ממלכתו, ולהנהיג עדתנו הק', מתוך בריות גופא ונהורא מעליא והרחבת הדעת וכט"ס.

עובדות חיים

כה תברכו את בני"אמור להם (ג' - כ"ג)

מסופר: כשמלאו לו לרבה הגדול של קובנה הרה"ק רבי יצחק אלחנן ספקטור זיע"א שבעים וחמש שנים. שלחו לו כל גדולי ישראל מכתבי ברכה. גם הרה"ק רבי שלמה הכהן הגדול מוילנה זיע"א ישב ושרטט וכתב לו מכתב ברכה בקצרה האומר לאמר: ברכת כהן לכהן. כאשר הקריאו זאת הברכה בין הברכות במעמדי חכמי ישראל לפני רבי יצחק אלחנן, התחילו הכל תמהים ואמרו, אפשר גדול בישראל כרבי שלמה הכהן טועה הוא לחשוב את רבנו לכהן, והוא ישראל ולא כהן? נענה ר' יצחק אלחנן ואמר להם, תמה אני על תמיהתכם, אף אתם באו חשבון ותמצאו, כי הגימטריא של כהן עולה שבעים וחמש, והיינו ברכת כהן לכהן.

ולבית אבותם (ד, מו)

אחד מנכבדי ווילנה, ביקר פעם אצל רבי יוסף דב מבריסק. כשעמדו להיפרד, אמר לו הרב: "כאשר תבוא לוויילנה, דרוש נא בשלומם של אותם יהודים שאין להם בתים". תמה הלה על הדברים והרב הסביר: נאמר בתהילים (קלה, יט-כ): "בית ישראל ברכו את ה' בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה'". ומפני מה לא נאמר גם "בית יראי ה'?" אלא משום שאין ליראי ה' בתים ואין הם טרודים בדאגות נכסיהם...

והתוודו את חטאתם אשר עשו (ה' - ז)

מסופר: איש פשוט אחד שגר בירושלים והיה סובל לפני פטירתו יסורים רבים ולא יכול היה למות, כשבאו אליו אנשים לבקרו, לא ביקש מהם דבר, כי אם שיתפללו את ה' שיקח את נשמתו ולא יסבול יסורים נוראים כאלה, והיה גוסס ומתעורר לתחיה, ושוב גוסס, וחוזר חלילה. בין המבקרים אותו, היה אדם אחד שביקש ממנו שיספר לו את כל פרק חייו, ומה שעבר עליו מימי נעוריו ועד עתה, התחיל לספר ובתוך הדברים, סיפר שהיה בליזענסק, כשהזכיר האיש את העיר ליזענסק, עלתה מחשבה בלב האיש המבקר ושאל אותו, אם היה על קברו של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, החולה השיב, וכי אפשר להיות בליזענסק ולא להשתטח על קברו של אותו צדיק? אם כן אמר האיש, מובן הדבר, מקובל שכל מי שיפקוד את קברו מובטח לו שלא ימות בלא תשובה, והעצה היא, תאמר וידוי ותעשה תשובה, עשה החולה כן, ומיד נלב"ע.

ומחה אל מי המרים (ה, כג)

אמר הקב"ה ימחה שמי על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו (מד"ר פרק יא)

אל רבה של מינסק – הגאון רבי גרשון תנחום צ"ל הגיעה אשה מרת נפש וזעקה: "רבי! איני מסוגלת יותר לסבול, יש בביתנו הרבה בעיות בשלום בית, וכשל כח הסבל... לא אצא מאן עד אשר יבטיח לי הרב כי יסדר לי גט. רצוני להתגרש מבעלי!" השיב לה רבה של מינסק: "מוכן אני להסדיר לך את הגט, אך זאת בתנאי שתמלאי את כל אשר אורה לך לעשות!"

לאחר שהסכימה, אמר לה: "במשך חודש ימים יהיה עליך ללכת בכל ערב שבת, לבתים השוכנים ברבע העוני שבעירנו, ולחלק לעניים המתגוררים שם, חלות ובשר לכבוד שבת. לאחר חודש, אם תרצי, אסדר לך את הגט."

הסכימה האשה. ואולם אחר שחלף יותר מחודש ולא הופיעה שנית בבית הרב, שלח לקרוא לה.

"מדוע לא באת מקץ חודש?" שאל אותה הרב.

השיבה האשה: "עשיתי כל ערב שבת כפי שציוה עלי הרב. חילקתי לעניים מזון לכבוד שבת. ואולם כשעברתי בבתי העניים וראיתי מה הן צרות אמיתיות, נוכחתי לדעת שיש אנשים אשר להם צרות גדולות משלי, והחלטתי כי מוטב שלא אתגרש..."

(גדולי הדורות)

אולם כתבו בשם הגר"א מוילנא זיע"א שאין מדויק כל כך, כי האמת הוא שמשכת ברכות הוא הגמרא הארוכה שבש"ס, מכיון שאין במסכת ברכות הרבה תוס', ולכן הגמרא בעצמה הוא הארוכה מכל מסכתות הש"ס, אבל בדפים בבא בתרא הוא הארוכה משום שיש בה הרבה דברי התוס' לפרש את הגמרא ולכן הוא הארוכה בדפים, (אבל בגוף הגמרא אין הוא הארוכה ביותר וד"ק).

ובדרך רמז נראה לומר שהפרשה שלנו מרמז על הגלות האחרון שאנו נמצאים בה שאנו בבחינת "בני גרשון" מלשון גירושין שאנו מגורשים מארצינו הק' ומבית חיינו, שהוא בית המקדש ואין לנו לא כהנים בעבודתם ולא לויים בדוכנם ולא ישראל במעמדם ונתקיים מה שאמר דוד המלך ע"ה בספר שמואל (א, כו, יט) כי גרשנו היום מלהסתפר בנחלת ה' וגו', ואיך אפשר לרומם קרן ישראל זה הכל אך ורק בזכות האבות הק' וכמו שכתוב בתוכחה חכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור (ויקרא, כו, מ"ר) וחז"ל אמרו אף שתמה זכות אבות, אבל ברית אבות לא תמה, והנה ידוע מה שהביא האור החיים הק' כמה פעמים שמשו רבינו בעצמו הוא יהיה לנו הגואל האחרון והוא המלך המשיח שאנו מקוים אליו שיבוא בכל יום לגאולנו, והמקור לזה הוא הזוה"ק כנדע.

ולכן אפשר לומר שמרמז כאן הכתוב וידבר ה' אל משה לאמר, כלומר שה' אומר למשה הגואל האחרון, נשא את ראש בני גרשון גם הם, פירוש שתשא ראשם לגאול אותם מהגלות המר, ובאיה זכות עשה זאת משה רבינו, אמר לו ה' שהוא משום לבית אבותם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב אבות ישראל הק' וגם "למשפחותם" שהם משפחות השומרים בקדושת האבות שלא יתערבו בין הגוים והם משפחות ישראל בקדושה וטהרה, וה' מצוה למשה שהוא כבר יגאל אותם בזכות האבות הק' שזכור ה' הברית שכרת עימם, וגם לפי זה יובן מה שקורין פרשת נשא, אחרי שבועות שהוא זמן מתן תורה, ובזכות התורה ניגאל זה גם כן מביא האור החיים הק', שמשו רבינו אינו רוצה לגאול עם בטלני התורה משום הגלות האחרון, הוא כנגד משה רבינו שהוא שליח ה' למסור לנו התורה ונקראת תורת משה, וכמ"ש בפסוקי זכר תורת משה עבדי וגו'.

ולכן אחרי שבועות קורין הפרשה של נשא שהוא הכי ארוכה בתורה, שבזכות שאנו בני א-ל ח' מאריכין בתורה לקרות הפרשה הארוכה ביותר, וגם שקורין כי ה"ב נשיאים באותן פסוקים, ואין אנו עצלים לקרוא את כולם, וגם שזה מראה על אחדות שכל י"ב שבטי י-ה, שהם עדות לישראל, ואנו כולנו באחדות ובזכות האחדות, אנו יכולים להגאל, ולכן כעת הזמן גרמא להתעורר כולנו, להרבות בתורה ולקבל עלינו את עול התורה וגם להתחזק ללמוד בקדושה וטהרה, ולבוא לידי לימוד תורה לשמה, וגם להתחזק באחדות, ואז ה' יגאל אותנו בקרוב ממש.

וענין האחדות עלינו לדעת שאחדות הוא שייך גם בגשמיות וגם ברוחניות, דהיינו בגשמיות לעזור איש לרעהו בגוף ובממון, וגם להתפלל בעד חברינו, ולראות כל הזמן את מעלתם של חברינו ולא את חסרונם, וכמ"ש הרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א בתפילה שחיבר לאומרה לפני התפילה.

וגם ברוחניות יש לעזור לכלל ישראל ובפרט לחברים מקשיבים שהם בחבורה אחת, אם רואים שאחד מזלזל באיה מצוה או שנראה כאילו מישוה עובר על איה עבירה, לדנו לכף זכות, ולהוכיחו בתוכחה של אהבה ולומר לו שלא נאה שתעשה כך, מכיון שאתה בא ממשפחה נכבדה ויקרה, אף שאין זה כל כך אמת, מ"מ כולנו אנו מזרע אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, ובכך יקבל את התוכחה, ויהיה לנו גם זכות של מזכה הרבים ששכרו רב מאוד, וכמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ולפי זה נוכל גם כן לומר הפשט בפסוקים של פרשתנו, "ויאמר ה' למשה נשא את ראש בני גרשון", שמרמז לנו לאלו שהם נכשלו באיה חטא אם בשוגג או במזיד, מכל מקום אומר ה' למשה, שיש לומר שכל ישראל הם נקראו בשם משה וכ"ש לומדי תורה הם ניצוצין של משה, וכמ"ש בגמרא משה שפיר קאמרת שהם ישאו את ראש בני גרשון גם הם, ואיך ישאו את האשם, על ידי שהם לבית אבותם ולמשפחותם, שיעורר אותם שהם באים ממשפחה טובה וכולנו אנו זרע אבותינו הק' ולא נאה ולא לנהוג כך, אלא שהם יתעוררו לנשיאת ראש, שהם אדם עושה תשובה אז ראשם הם זקוף, משא"כ החטא גורם לכפיפת ראש ח"ו.

וע"י זה שנתחזק כולנו יחד יתן ה' לכולנו יחד קיץ בריא ורעננה, שנזכה לעשות רצון השם יתברך בכל העניינים ונזכה לשפע ברכה והצלחה בכל העניינים בגשמיות וברוחניות ונתברך בבני וחיי ומווני ורוחי, ולראות בנים ובנים עוסקים בתורה ובמצוות, וה' ימלא את כל משאלות לבינו לטובה ולברכה, ובעיקר שנזכה כבר לקיום בתפילה, שאנו מתפללים לה' בכל יום, "אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו", בביאת גואל צדק מתוך רחמים וחסדים מגולים אמן ואמן

נשא תשע"ב

ביאורי חיים

שירה באמצע אמירת "שבע ברכות"

בפרשתנו פרשת נשא (במדבר ז', א') כתוב, ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן.

הגאון הגדול רבי אביגדור הלוי נבצל שליט"א, רב העיר העתיקה ירושלים, כתב לי ח"ל: "לענ"ד הטוב ביותר שלא לשיר. לשיר פעם אחת ניחא, לשיר יותר פעמים – לענ"ד הוא הוללות", עכ"ל.

הגאון הגדול רבי מאיר מאזח שליט"א, ראש ישיבת "כסא רחמים", כתב לי ח"ל: "מנהג ישראל תורה הוא, וכל שכן שנהגו כך כמה קהלות בחוץ לארץ להרבות השמחה. ומכל מקום לא כדאי לחזור כמה פעמים. ועיין בשו"ת יחווה דעת ח"ב (סוף סימן ה')", עכ"ל.

הגאון הגדול רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א, מגדולי פוסקי דורנו, כתב לי ח"ל: "לענ"ד אם שרים ומזמרים בצורה מסודרת ונעימה, הרי זה נחשב כחלק מהשמחה, ואין זה הפסק [אך בודאי ראוי שהמברך יחזור ויאמר את התיבות באופן שיהיו נשמעים לציבור, ולפחות לעשרה], אך פעמים רבות הדבר נעשה בדרך הוללות ופירוק, וזה גורם בזיון לברכות, ונוח שלא נברא משנברא", עכ"ל.

ואחרון חביב ביאור יקר ששמעתי מכ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל ה"פני מנחם" מגור זצ"ל, שאמר ביאור נפלא כדי להצדיק המנהג, על דרך שמתאים לאדמו"ר וגאון, שהנה המנהג שהקהל מזמרים באמצע ברכה זו, ואז יעירו הנוכחים שזה "הפסק", ואין לשהות באמצע ברכה, וזה יעורר כביכול גם למעלה, שאומרים בברכה זו: מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה וכו', ומבקשים שלא יהיה "הפסק" ושהיה כל כך בגלות זו, אלא "מהרה" ישמע בהרי יהודה וכו' בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן. ודפח"ח.

ויהי רצון שיקויים בנו במהרה הברכה הזאת בכל בתי בני ישראל, ששון ושמחה, גילה רינה, דיצה וחדוה, אהבה ואחוה, ושלוה וריעות, מהרה ישמע בערי יהודה, ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה", בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

מתת

הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א - מח"ס גם אני אודך

ופרש"י ז"ל כלות כתיב (ר"ל בפת"ח, ולא כלות בשו"א, ודו"ק), יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה. עכ"ל.

והנה אמרתי לברר ענין חשוב מה שנשתרבב מנהג, בשמחת נשואין, באמירת ברכת "אשר ברא ששון ושמחה" כשהמברך אומר "גילה, רינה, דיצה, וחדוה, אהבה, ואחוה, ושלוה, וריעות", הוא לא ממשיר, והקהל שרים מתחילת הברכה "אשר ברא", ויש מהדרין, ששרים זאת פעם שניה בהברה ספרדית, ויש מהדרין מן המהדרין, שממשיכים אחר כך כל מיני שירים שונים, שאין להם שום קשר בכלל לברכה זו.

ויש לברר האם נכון לנהוג מנהג זה, או דהוי הפסק, או שהוא מנהג הוללות?

שאלה זו שאלתי בפני הרבנים הגאונים, ולהלן אביא תשובתם בעזרת השי"ת.

(א) זקני הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ זצ"ל, בעל "מעדני השלחן", כתב לי ח"ל: "מה ששאלת על מה שנהוג באיזה מקומות, בחתונה ובשבעת ימי המשתה, שמזמרין באמצע ברכת אשר ברא ששון ושמחה. הגם שאני זוכר עוד מימי נעוריי שהתנהגו כך, עם כל זה לא נראה בעיני, כי אני רואה שבסוף מתנהגים בזה בקלות ראש, וכן משום הפסק הברכה. לכן אם מכבדים אותי בברכה זו, אני לא מפסיק באמצע הברכה, שיוכלו לשיר, אלא עובר בבת אחת כל הברכה". עכ"ל.

הגאון הגדול רבי אפרים גרינבלט זצ"ל, בעל "רבבות אפרים", כתב לי ח"ל: "בדבר שאלתך שבשבע ברכות בברכת אשר ברא ששון ושמחה, ויש שמזמרין את זה כמה פעמים, האם זה הפסק, או אולי הוללות, נראה שבודאי ופשוט האומר את הברכה הוא לא יכול לומר פעמיים, כי זהו הפסק ומוסיף בברכה. אלא המנהג שהוא שותק, והציבור חוזרים אשר ברא, ושרים, יתכן שזה לא הפסק, ויכולים לעשות כך, אבל להקפיד שהמברך לא יחזור שוב על המילים, ועושים את זה להרבות השמחה". עכ"ל.

(ג) הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א, כתב לי על זה, ח"ל: "אינו נכון, וכבר הערתי על זה הרבה פעמים", עכ"ל.

פניני חיים

וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל (ה, ט).

"וכל תרומה" תרומה רומז לתורה ותפילה, כי תרומה אתון תורה מ', היינו התורה שניתנה למ' יום (בעל הטורים פרשת תרומה) וכן תרומה גמ' קו"ל תפ"ה (אמרי נועם) "לכל קדשי בני ישראל" רומז לימים המקודשים שבת ויו"ט, אשר לכל הפחות בשבת ויו"ט כאשר הוא פנוי מטורדותיו יתן דעתו ומחשבתו בתור"ה ותפיל"ה.

(לקוטי ישועות משה)

"כה תברכו את בני ישראל אמור להם" (ו, כג)

"בכוונה ובלב שלם" (רש"י).

אמור להם שהברכות מכוונות רק לישראל ולא לכהנים, ובשעה שהם מברכים את ישראל לא תעלה במחשבתם כל נגיעה אישית וטובת הנאה שתצמח להם מן הברכות. כאשר תתקיימה הברכות לישראל, ויתברך פרי בטנם ואדמתם, עשתרות צאנם ובקדם, ממונם ונכסיהם, תצמח מכך טובת הנאה גם לכהנים, שיזכו במתנות כהונה לרוב. לכן הזהירים הכתוב: "אמור להם" – להם ולא לכם. הכתוב אף מדגיש: "דבר אל אהרן", לפי שבעת כהונתו של אהרן במדבר לא נהגו עדיין מתנות כהונה, וברכתו כוונה אך ורק לבני ישראל.

(כתב סופר)

יברכך ד' וישמרך (ו, כד). כתיב "רצון יראיו יעשה, ואת שועתם ישמע ויושיעם" (תהלים) כאשר בהצדיקים היראים מבקשים מהקב"ה טובות לעמו וידוע תעלומות ידוע שח"ו יכול לצמוח

מטובה זו רעה אפ"כ "רצון יראיו יעשה", וממלא את בקשתם ומשפיע טובות לעדתו, ואם ח"ו באה הרעה ע"ז, ואז בעת הרעה צועקים ומשוועים הצדיקים אל אביהם שבשמים להסיר מהם את הצרה, אזי שוב "ואת שועתם ישמע ויושיעם" מן הצרה לאלתר. "יברכך ד'" וישפיעך ברכות עד בלי די, ואם ח"ו יצאו מהם רעות אזי "וישמרך" מהם ומהמונם.

(רבינו הבעש"ט הק' זי"ע)

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום (ו, כו).

ואיתא במדרש (במדב"ר פי"א ז') שלום זו תורה, ורמז בזה מאמר חז"ל (עוקצין פ"ג מי"ב) לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, דהיינו התורה, וכמובא בתנא דבי אליהו שבאם רואה אדם שצרות רודפין אחריו ירוץ לחדרי תורה וניצל מהם. זהו וישם לך 'שלום' ע"י חדרי התורה, ועל זה אמרו שלום זו תורה.

(חוקי חיים)

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. (ו, כו)

אמרו חז"ל (ר"ה ז.) "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו" [ופירש"י: המעביר על מדותיו – שאינו מדקדק למדוד מדה למצעים אותו, ומניח מדותיו והולך לו וכו'. מעבירין לו על כל פשעיו – אין מדת הדין מדקדקת אחריו, אלא מנחתן והולכת]. זהו: "ישא ה' פניו אליך" – במה ש"וישם לך שלום", דהיינו שאתה תמחול לאחרים, ועל ידי כך השי"ת ישא פשעך וימחול לך.

(אך פרי תבואה)

בינה לעיתים

גודל ליל שבועות

מי שאינו יושן בלילה הזה ליל שבועות יהיה לו לסימנא טבא, דלא ינום ולא יישן מזלו, ומובטח לו שישלים שנתו, וזוכה לבנים תלמידי חכמים.

כל הלומד בליל שבועות רצוף כל הלילה ללא היסח הדעת, זוכה לגילוי אליהו הנביא זכור לטוב.

(מועד לכל חי)
(לב דוד)
הלימוד בליל שבועות, עפ"י אמרם ז"ל אם שמעת בישן תשמע בחדש, לכן צריכין לקבל בלילה זו התורה שלמדנו עד עתה, וזהו ההכנה להחדש.

(שפת אמת)
מאמינים כי בערב זה נפתחים שערי שמים לתפילות ולבקשות, וכל תפילה שתקבל ברצון, ואכן מדירים רבים שינה מעיניהם עד עלות השחר לבקש בשעת רצון זו.

(ילקוט מנהגים)
ענין תיקון ליל שבועות, דהכנה לתורה, היא ע"י התורה (חידושי הרי"ם)
מבואר בספרים, כי לימוד סדר תרי"ג מצוות מסוגל לפרנסה (הגה"ק מפלאנטש צוק"ל)
ובהגיע אשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח, אשר אז נקרא אילת השחר אז צריך לטבול במקוה, ועי"כ אנו מקבלים תוספת קדושה.

(שער הכוונות)
תועלת המקוה בשבועות בשעתא דנהר צפרא, והוא הכנה גדולה לקבלת התורה והטבילה במקור מים חיים... וגם עיקר קבלת עומ"ש הוא ע"י מקוה... וזה שנרמז גם בפסוק והקרבתם מנחה חדשה לה', והקרבתם הוא אותיות מקו"ה ואותיות הנשארים תר"ב עולה במספר עו"ל מלכות".

(אמרי נועם - דז"קוב)
ענין הלימוד הוא, להכין הלב לקבל התורה שצריכין מקודם לטהר הלב, דכמו שהיה בשעת מתן תורה מקודם פרישה כדכתיב: לך וגו' וקדשתם וגו', כן צריך להיות בכל שנה לטהר הלב להיות כלי מוכן לתורה.

(שפת אמת)
גודל קדושת היום
לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, מ"י בגימטריא חמישים, זהו חג השבועות, מ"י מטהר אתכם, יום החמישים בעצמו מטהר ומקדש את האדם.

(חתם סופר)
כמו שיש ראש השנה ועשי"ת ויוה"כ"פ. כן פסח הוא בחינת ראש השנה, וימי הספירה המה כנגד עשרת ימי תשובה, וחג השבועות הרי הוא כנגד יום הכיפורים, יום מחילה וסליחה וכפרה.

(בית אברהם)
היום הזה הוא היום היקר והמעולה ביותר מכל ימות השנה, כדכתיב יום אחד הוא יודע לה', שביום זה מתעלים כל הנפשות. (חידושי הרי"ם)
בלילה שקודם מתן תורה בכל שנה, יכול האדם לזכות לזה שיוקבע הד"ת בלב, כמו שזכו ישראל אז בלילה שקודם מתן תורה.

(פרי צדיק)
ביום זה זוכים למחילת עוונות כיום הכיפורים, ומה יום הכיפורים, שהקב"ה נתן לישראל רק את הלוחות השניות נקבע למחילת עוונות, בחג השבועות בו ניתנה כל התורה על אחת כמה וכמה. (חסד לאברהם)
בכולן נאמר לחטאת חוץ מעצרת, בשביל שנתנו בו תורה שמכפרת על לומדי'.

(בעל הטורים)
בשאר יו"ט איכא פלוגתא, בין רש"י לתוס' ושאר ראשונים, אי איכא נשמה יתירה. ולכן אינו ברור אם יכול האדם לכוון באכילתו לשם שמים, והדבר בספק מונח, אכן בחג השבועות, שיום שניתנה בו

תורה היא, וע"י זכות התורה, בוודאי יוכל האדם להגיע לזה שתהא כל אכילתו לשם שמים.

(ברך משה)
בעצרת נידון כמה חשק יהיה לכל אחד בתורה, וכמה יכול להשיג בטעמי תורה, וכל זה בא ע"י הזדככות החומר בימי הספירה.

(נאות דשא)
בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו עומד בהר סיני לקבל את התורה, שכן רק האדם יש לו עבר ועתיד, לא כן הקב"ה שהוא נצחי, בכל יום הוא נותן את התורה. (אוהב ישראל)

מגילת רות

ומה ענין רות אצל עצרת שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני, וכן הוא אומר (תהילים ס"ח י"א). חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלוקים, אמרה תורה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם תן חלקי בשבט של עוני, שאם עשירים עוסקים בי יהיו מתגאים, אבל כשהם עניים הם מתעסקים בי והם יודעים שהם רעבים ושפלים, שנאמר (קהלת י', ו') ניתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישבו. (ילקוט שמעוני)

הנהגת יום טוב

נכון ללמוד תהילים ביום חג השבועות, כי דוד המלך ע"ה היתה מנוחתו ביום הזה (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ג), והיום הקדוש יומא דהילולא דיליה, עוד יעלה לרצון ביותר אמירת תהילותיו.

(עבודת הקודש)
אם בר הכי הוא ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן תורה לכל השנה, ואם לא ניסה באלה ישתדל לידע חידוש בתורה אשר לא ידעו מקודם.

(כף אחת)

אכילת מאכלי חלב ודבש

גם נהגו לאכול דבש וחלב בחג השבועות מפני תורה שנמשלו לדבש וחלב, כמו שכתוב (שיר השירים ד', י') דבש וחלב תחת לשונך.

ויותר נראה לומר שאוכלים מאכל חלב משום שהוא יום שניתנה בו תורה, והתורה נמשלה בו, כדאמרינן במסכת תענית (ז', א') למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו במים וביין ובחלב וכו'.

(פרי חדש)
ועוד יש רמז לזה מן התורה, שנאמר (במדבר כ"ח כ"ו) מנחה חדשה לה' בשבועותיכם, ראשי תיבות מחלב. וצריך לאכול גם בשר כי אין שמחה אלא בבשר.

(מטה משה)
עוד לרמז שעל כן אנו אוכלים גבינה כי גבינה הוא מלשון גבו"ת עיניו של הקב"ה כמאמז"ל (גיטין נז) כל הנוגע בהם כנודע בבת עיניו כבי' ואנו מבקשים מהקב"ה כבי' יכסנו בגבות עיניו שלא יזיקנו שום אחד

(חוקי חיים - כ"ק אדמו"ר זי"ע)

שטיחת ירק בחג השבועות

ברמ"א (או"ח סימן תצ"ד ס"ג): ונהגין לשטוח עשבים בשבועות בבית הכנסת ובבתים זכר לשמחת מתן תורה [שהיו עשבים סביב הר סיני שנאמר (שמות לד, ג') גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא, שמע מינה שהיה שם מרעה],

(לבוש)

העמדת אילנות

נהגין להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים, ונראה לי הטעם שיזכירו שבעצרת נידונין על פירות האילן, ויתפללו עליהם.

(מגן אברהם)

אמנם אין זה [הטעם המוזכר לעיל] מספיק כל כך, כי הלא אילני סרק הן. אך לענ"ד אפשר, על דרך הידוע מספרים שבמתן תורה פסקה הזוהמא ונתקן חטא אדם הראשון, וכתוב (ויקרא כו, ג') אם בחקותי תלכו וגו' ועץ השדה יתן פריו, ופירש רש"י שגם אילני סרק יוציאו פירות, עיי"ש, ולזה ביום מתן תורה אנחנו מתפללין על זה. (שובע שמחות)

עזבדות הימים

סיפורי קודש מחצרות הצדיקים זיע"א
על חג השבועות

מקוז'מיר ושאל את ה"תפארת שלמה": "איך השאיר כבודו את עדת ישראל וברח לו לכאן?" השיב בעל ה"תפארת שלמה": משה רבינו היה אצל הר סיני ולכן לא היה זקוק להכנות מרובות – **אף אני רוצה להיות אצל הר סיני...** לא השיב הרבי מקוז'מיר מאומה, והאדמו"ר מראדומסק נשאר בקוז'מיר לחג השבועות!...

יום המיוחס

הגאון רבי משה סופר זצ"ל, בעל ה"חתם סופר", היה לו שמש, שהיה מתגאה מאוד ומתרברב משני טעמים: ראשית, מפני שהוא משמשו של החתם סופר, ושנית, מפני שהיה לו דוד גביר נודע, בנקאי בפרשבורג. כשסיפרו על כך לחתם סופר, קרא אליו את השמש ואמר לו: אינני מבין, במה יש לך להתגאות כל כך. מילא, אילו תורה ידעת כמוני ועשיר היית כדורך – היה לך במה להתגאות. אבל אם תורה יודע אתה כמו דורך, ועשיר הנך כמוני – אם כן, מה הוא היחוס שלך?...

דומה ליוצרו...

כשהדפיס האדמו"ר רבי יעקב יוסף מפולנאה זצ"ל, את ספרו "תולדות יעקב יוסף", נסע בעצמו מעיר לעיר למכור את חיבורו. המחיר שקבע היה דווקא גדול – אדרכמון זהב בעד טופס אחד. כשהגיע לברדיטשוב, עיר מלאה חכמים וסופרים, התיישב באכסניה והמתין לקונים שיבואו לקנות את הספר. אבל לשוא – הקהל לא בא. הצטער הצדיק על כך מאוד והתאונן לפני האדמו"ר רבי וואלף מזיטומיר זצ"ל, **בעל ה"אור המאיר"**: - היתכן – הוא טוען – באתי לכאן למכור את חיבורי, המלמד לעולם את תורתו של הרבי "הבעש"ט", ולבסוף אין קונה! – מה הרעש? – הרגיעו רבי וואלף בבת שחוק – גם רבון העולמים היה מחבר נכבד מאוד, וספרו – היא התורה הקדושה – בלי ספק לא היה חס וחלילה גרוע מספרך. אף על פי כן, מצינו שחזר הקב"ה עם תורתו מאומה לאומה ומלשון ללשון, ואף אחת מהן לא רצתה לקבל אותה מידו!...

כופר הכל פטור משבועות...

הגאון רבי משה סופר זצ"ל, בעל ה"חתם סופר", נזדמן אל ביתו של אחד ממשכילי העיר פרשבורג בערב חג השבועות, וראה את ביתו מעוטר בירק כמנהג ישראל. לשנה אחרת שוב נזדמן לביתו של זה ולא מצא כל סימן לירק. כשהעיר לבעל הבית על כך, החל הלה לועג ומלגלג על מנהגי ישראל בכלל, ועל מנהג לשטוח ירק בחג השבועות בפרט. כעס עליו ה"חתם סופר" ואמר: דומני כי סוף סוף הצדק אתך. תמה הלה: הכיצד, גם רבינו מודה לדברי? השיבו ה"חתם סופר": כך אמרתי: אשתקד עדיין היית מודה **במקצת**, לכן היית חייב בשבועות (מלשון שבועה), לא כן השתא שהנך כבר, לא עלינו, **כופר הכל**, וכופר הכל פטור משבועות...

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ

אל **הגאון רבי הלל אייבשיץ זצ"ל**, באו פעם להתדיין חותן וחתנו. החתן טען, שהחותן הבטיח לפני החתונה עשר שנים מזונות, כדי שיעסוק בתורה, ועכשיו הוא חוזר מהבטחתו – הוא דורש ממנו לשלוח ידיו במסחר. מאידך, השיב החותן, אמת נכון הדבר שאני הבטחתי לו, אבל משנה מפורשת היא: **"יפה תורה עם דרך ארץ"**, שלא יהא אדם רק יושב ולומד! לאחר ששמע את תענות השניים, פסק רבי הלל, שהחותן חייב לקיים את ההתחייבות לחתנו. ומה שנוגע לדברי המשנה "יפה תורה עם דרך ארץ", סיים הרב – מוטב שילמוד החתן ויקיים את כל התורה חוץ ממשנה אחת, ממה שיקיים משנה אחת ויוותר על כל התורה כולו...

לקח טוב מחייט

הגאון רבי ירוחם לייב זצ"ל, ה"גדול" ממינסק, היה בנו של חייט. פעם אחת ישב עם שני רבנים, שהיו ממוצא של יחוס רבני גדול. ביקשו השניים לרמוז לו על יחוסו הדל, והתחילו אומרים דברי תורה בשם אבותיהם: אבי מורי, אומר אחד מהם – שאל קושיא זו וזו, והשיב תירוץ כזה וכזה. אבי מורי, משיב השני כנגדו – אמר כך וכך. ואבא שלי, אמר הגדול ממינסק – הוא היה נוהג לומר, כי **מלבוש ישן שהפכוהו ותפרוהו מחדש אינו ראוי להיקרא בשם מלבוש...** ומיד התחיל אומר "חילוק" ופלפול חריף משל עצמו...

מן ההר אל העם...

בתחילה סירב האדמו"ר רבי שלמה מראדומסק זצ"ל, בעל ה"תפארת שלמה", לקבל עליו את עול האדמו"רות. שבוע לפני חג השבועות ראה כי קהל גדול של חסידים החל לזרום אליו, כדי לשבות אצלו בחג. גער בהם שיסעו לדרכם, בהוסיפו שהוא אינו רבי ולא ירשה להם להיכנס אליו. משהבחין כי החסידים אינם שומעים לדבריו והקהל הולך ומתעצם, עזב אותם לנפשם. ארז את חבילותיו ונסע הוא בעצמו לרבו, **האדמו"ר רבי יחזקאל מקוז'מיר זצ"ל**, כדי להסתופף בצילו בחג מתן תורה. "היתכן להניח קהל עצום ורב כצאן שאין לו רועה?", שאלו רבי יחזקאל בתמיהה? הלא על הפסוק "וירד משה מן ההר אל העם", מפרש רש"י: "מלמד שלא היה משה רבינו פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם". וקשה איפוא, וכי איזה עסקים היו לו למשה רבינו? **כלום סוחר עצים היה?** או שמא נשא ונתן במסחרים אחרים? המשיך הרבי מקוז'מיר הפירוש הוא: שלא היה משה פונה לעסקיו הרוחניים. שכן משה רבינו, לפי רום מדריגתו היה זקוק להכנה רבה יותר משאר ישראל - לקבלת התורה. בכל זאת לא פנה ל"עסקיו" להכנת עצמו, "אלא מן ההר אל העם", הוא הכין את העם לקבלת תורה. בזמן שהיה משה צריך לפעול בעד ישראל לקרבם אל אביהם שבשמים, הסיח את דעתו אפילו מעבודת הבורא **שלו**, ושקד רק להעלאת ישראל למדריגה רמה. מעתה תמה הרבי

למד ולא לימד ...

אברך אחד בא לפני האדמו"ר רבי מנדל מקאצק זצ"ל, והתפאר לפניו, שכבר למד את כל הש"ס כולו. כך הדבר? חזר רבי מנדל על דבריו בלעג: **אתה** כבר למדת את כל הש"ס כולו? כן! אבל מה לימד **אותך** הש"ס כולו? ...

תורת אמת

כשהוציא לאור **הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל מסלונים**, את ספרו "**עמק יהושע**", שלחו ע"י משמשו לבעלי בתים שונים שבעיר. אחד מבעלי הבתים ממתנגדיו, החזיר לו את הספר יחד עם חמישה רובלים... כעבור כמה ימים, נפגש רבי אייזל עם בעל הבית הזה בברית מילה, לחץ את ידו בחביבות ושמח בו ביותר: בוקר טוב רבי חיים! מה שלומך, רבי חיים! שב, רבי חיים! נשאר הלה עומד ומשתומם... מצפה היה, שרבי אייזל יכעוס עליו ויראה פנים של זעף על הפגיעה שפגע בכבודו, ולבסוף מראה לו הרב פנים שוחקות ושמח אתו שמחה יתירה!... נכנס עמו רבי אייזל בשיחה נעימה, ולבסוף אמר לו כדברים האלה: בשעה שביקש הקדוש ברוך הוא ליתן את התורה לישראל, מספרים חז"ל, החזיר את התורה על כל האומות, והן לא הסכימו לקבל אותה. מדוע? מפני ש**תורת ישראל היא תורת אמת**, והם אינם סובלים את האמת, אדרבה – הם שונאים אותה... – גם אני, רואה אתה, הייתי חושש הרבה ומפחד מאוד קודם הופעתו של ספרי. בשעה שניגשתי להדפסת הספר, קיבלתי המון מכתבים מכל הצדדים, מרבנים שונים ולומדי תורה, שהם מצפים להופעת הספר בקוצר רוח. הדבר גרם לי מעט חולשת דעת – **ממשיך רבי אייזל** – והתחלתי מהרהר: מי יודע? אם הקהל מגלה חשק רב כזה אל ספרי, הרי יתכן, שאין היא תורת אמת. שכן, אילו היה תורת אמת, לא היה החשק אליו כל כך... עכשיו, לאחר שנמצא בעל הבית בעיר סלונים, שלא הסכים לקבל את הספר והחזירו לי, הרי זה סימן מובהק, כי התורה שבספר תורת אמת היא, וראוי אתה באמת ל"ישר כח" נלבב על הסימן הזה...

חושך ענן וערפל

תפילתו של **הצדיק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל**, היתה באימה וביראה ברתת ובזיע. בייחוד כשהיה קורא את עשרת הדיברות בחג השבועות ובשבתות יתרו-ואתחנן היה נורא על כל סביביו. כל העם עמדו כנדהמים, ויחרד כל העם אשר בבית מדרשו. קולו היה חוצב להבות אש וממש נפשו יצאו בדברו, עד כדי ביטול במציאות. והיה מעשה בחג השבועות, שבקריאת פיוט "**אקדמות**" נתלהב כל כך, עד שאחד מגדולי תלמידיו, הרב ר' קופיל, קהו פתאום עיניו מראות, מחמת ההתרגשות העצומה שתקפתו. כשגמר הצדיק את כל הקריאה, חזר אליו מאור עיניו. אחר התפילה, כשסיפר ר' קופיל לצדיק את אשר קרהו, אמר לו, שהמאורע בא לו מפני שנקשרו נפשו בנפשו והוא עבר אז דרך "**חושך**, **ענן וערפל**" שבמעמד הר סיני, וע"כ חשכו עיניו לפי שעה.

ופתחו וענו ה' אחד

בסעודת היום של חג השבועות ציוה פעם **הצדיק השר שלום מבעלזא** זצ"ל לזמר את החרוז "ובאו כולם בברית יחד, נעשה ונשמע אמרו כאחד, ופתחו וענו ה' אחד.

והמסובים זמרו את החרוז הזה כמה פעמים. אחר כך ציוה הצדיק להפסיק מלזמר, ואמר: במתן תורה ענו ישראל על כל מצות עשה הן, ועל מצות לא תעשה לאו. אבל אנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמרו, ולא ידעו ישראל איך לענות, ושתנו עצות בנפשם ופתחו וענו ה' אחד, כי תשובה זה עולה יפה על שני הדיברות. וכשאמר הצדיק את המילים "ופתחו וענו ה' אחד" השמיע קולו כשאגת ארי, ונפל פחד גדול על כל העומדים סביב לשולחן, עד שנפלו לארץ מרוב פחד ומורא.

בחודש השלישי

בנו של הרב הקדוש ר' **יצחק אייזיק מקאליב זצ"ל**, השתדך עם בת **הרב הקדוש ר' צבי הירש מזידיטשוב זי"ע**, הרבנית מרת רייזלי. הזוג היה סמוך על שולחן הרב מקאליב. פעם נסעה בת הרה"צ מזידיטשוב לבקר את אביה הקדוש, ויבקש אותה אביה לספר לו מהנהגת חותנו הרב מקאליב, וסיפרה לו: פעם שכב קצת לישון ביום ערב שבועות, והיה יושן והולך בלי הפסק עד יום שני של שבועות. ונעשה רעש גדול, עד אשר הרבנית הרהיבה עוז בנפשה והקיצה אותו משנתו, והלך להתפלל, וקרא בספר-תורה את הקריאה של יום ראשון: "בחודש השלישי". אמר לה אביה, הרב מזידיטשוב: אבל, חבל מאוד שהקיצו אות! הוא היה כבר בהיכל של משיח... ואם לא היו מקיצים אותו... אפשר שהיה פועל שהמשיח יבוא.

הליכות חיים

שבת נאך שבועות

שבת שאחר חג השבועות נקרא בפי כל 'שבת נאך שבועות' והדבר צריך ביאור, מדוע? וכן מאי שנא שבת שאחר חג השבועות משאר השבתות שאחר מועדים האחרים שאינם נקראים כך? וכן מהו המקור לשם זה.

בספר דרש משה (לר' משה ב"ר אברהם יהודה קאלענבערג, רב בק"ק מיץ) כתב, והנה השבת שלאחר שבועות נקרא בפי כל 'שבת נאך שבועות'. ומדוע אינם מכנים כך לשבתות שאחר שארי המועדים, דהיינו אחר הפסח, ואחר חג הסוכות, ואומרים בשם ר' ישראל מריזשין זיע"א דהיינו 'נאך שבועות' שעדיין הוא שבועות כל השבוע אחר השבת. וכבר אמרתי ג"כ טעם לכך, עפ"י מה דאיתא במשנה חגיגה (יז'), שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת, וכן מצאנו כמה פעמים כעין זה בש"ס לענין קצירת העומר בשבת, מגל זה, מגל זה, אקצור אקצור וכו', כדי להוציא מלבן של צדוקים וכו' לכן אנו אומרים ג"כ 'שבת אחר שבועות'.

בספר משנת ישראל (לר' מאיר בלומענפלד) גם הקשה מדוע דוקא שבת שאחר חג השבועות נקרא בשם זה ולא בשבתות שאחר שארי המועדים? וביאר עפ"י דברי חז"ל שאמרו במסכתות מנחות וחגיגה, שבכל יום טוב היו מראים להעולים לרגל בשבת את לחם הפנים שהיה חם בשעת סילוקו כסידורו וחג השבועות שלא היה אלא יום אחד ולא היה שבת באמצע כמו בחג המצות וחג הסוכות, נשאר העולים בירושלים עד אחר השבת כדי לראות הנס בלחם הפנים שהיה חם בסילוקו, ולכן קוראים השבת שאחר חג השבועות על שם החג, ע"כ. וביאר זאת בספר 'בים הדרך' דלפי זה א"כ הוא שייך בעצם למצות העליה לרגל שרואים חיבתם לפני המקום בראיית לחם הפנים. ועוד כתב שם, שקוראין כך לזו השבת מפני שהיא בתוך שבעת ימים של תשלומין שיש לעצרת.

בהיכל הנגינה

מאמר תולדות רום מעלת השיר "אקדמות" ומחברו

ודע מה שתשיב

אמירות שנונת מגדולי ישראל
לדורותיהם, לסתום פי המשכילים
וכיתותיהם

הגאון רבי צבי הירש לוינ זצ"ל, אב"ד ברלין, נשאל פעם מאת דוד פרידלנדר (מראשי המשכילים בדורו), על כמה מצוות שלדעתו אבד עליהם הכלח ח"ו. האחרון העיז פניו לדבר בגלוי על "תיקונים" בדת באומרו: "אני בטוח שאילו משה רבינו היה חי בתקופה זו, בוודאי היה כותב התורה כפי רוח הזמן". השיבו הרב ואמר לו מתוך הקפדה, שמעתי דברך ונזכרתי במעשה שהיה: סוחר אחד, שכר עגלון להובילו עם סחורתו ליום השוק אשר בלייפציג. היתנה עמו בתנאי כפול ובקנין גמור ושילם על פי ההלכה, שאם לא יבוא למחוז חפצו בזמן, יפסיד העגלון שכר נסיעתו וגם ישלם לסוחר פיצויים מתאימים עבור נזקיו הכספיים. **הימים היו ימי חורף, חודש טבת.** הם לא הרחיקו לצאת מן העיר וממטרים עזים החלו לרדת ארצה. לאחר שעות מעוטות, החל לרדת שלג כבד מאוד אשר כיסה את עין הארץ ועקבות השביל לא נודעו. תעה העגלון בדרכו, ורק בדרך נס ובעמל רב הגיע למחוז חפצו. אולם, את המועד של יום היריד איחרו, והסוחר הפסיד הרבה מדמי סחורתו. העגלון, למרות שאיחר את היריד ולא קיים את התנאי, דרש מהסוחר את שכר נסיעתו. אך הסוחר, לא רק שסירב לשלם, אלא אף תבע מהעגלון לשלם לו פיצויים על הפסד שנגרם לו עקב האיחור. הגישו השניים את טענותיהם לפני הרב, אב בית דין של העיר. לאחר שהציגו את טענותיהם התעמק הרב בסוגיא, ופסק לטובתו של הסוחר בכל תביעותיו וחייב את העגלון, שהרי תנאי כפול ומכופל היתנה עמו הסוחר ולכן שכר אותו. רגז העגלון ושאל את הרב: "רבי! מדוע חייבתני שמי? והרי אונס רחמנא פטריה! שמי? דן אתה שוגג כמדיד ואונס כרצון?" השיבו הרב בנחת: "**לא אני חייבתך, בני, אלא תורתנו הקדושה חייבה אותך. פסקתי על פי דין תורה, ואני מה כי תלין עלי?**" רהרר העגלון קמעה ושאל: "בבקשה ממך רבי, אמור לי מתי ניתנה תורתנו הקדושה לישראל? באיזה זמן ובאיזה חודש?" השיבו הרב: "וכי מי אינו יודע שהג מתן תורתנו חל בשישי בסיון!" צעק העגלון: "בשישי בסיון הלא אין הדרכים משובשות, אין גשם ושלג ולא רוח סערה! בקיץ הייתי נוסע לבטח ולא הייתי תועה בדרך ולא הייתי מאחר אף רגע. לא רבי – המשיך העגלון להתלהב – מתורה שניתנה בסיון בירחי הקיץ, אי אפשר לפסוק ולהוציא לאור משפט, בחודש טבת. לדידי ברור הדבר כי אילו נתן משה רבינו את התורה בטבת, היה כותב לפטור אותי, שכן אז היה המשפט שונה לחלוטין, לפי רוח הזמן, והדין היה בוודאי נוטה לזכותי!" לעגלון זה, שרוצה להתאים את התורה רק לפי רוח הזמן, ולבחור ממנה רק מה שנראה בעיניו, נמשלת גם אתה, דוד, בעיני - סיים הרב את דבריו. לפני דוד פרידלנדר חפו, ויצא מעם פניו בחרי אף!...

איננים, מלאים בטחון ואמונה, ואינם מתפתים להתבולל בין האומות בכדי שיוטב להם. עיניהם מסתכלים לטוב הצפון בתורה המנחלים עולמות.

בחלקו האחרון של הפיוט מתאר המשורר את ימות המשיח, את המלחמה בין שור הבר והלוייתן, את שכרם של הצדיקים הזוכים ליהנות בסעודה משניהם, בצירוף שמן אפרסמון והיין המשומר מששת ימי בראשית. בסיום הפיוט, מודה הפייטן להקדוש ברוך הוא, שנתן לנו את תורתו הקדושה, תורת אמת. הפיוט מעין "פתוחה" לקריאת העשרת הדברות. בכל קהילות ותפוצות אשכנז נהגים להשמיע את הפיוט ביום הראשון של חג השבועות עם התחלת קריאת התורה. החזן משמיע שני חרוזים, והקהל – שני חרוזים שלאחריהם.

לראשונה הונהג בקהילות רבות לפתוח בפיוט, אחרי שכהן עלה לתורה וברך את ברכתו הראשונה, גאוני הדורות התירו זאת, למרות ההפסק שבין ברכת הכהן לבין קריאת התורה. אחרי כן, תוקן ברוב הקהילות, לפתוח בפיוט לפני ברכת הכהן!...

ספר התודעה (פרק כ"ח) מביא כל השתלשלות של הפיוט וזה לשונו: בדורות של שמד, כשחרב חדה היתה מונחת על צואר ישראל בכל עת ובכל שעה, ושונאי ישראל הציתו מדורות אש בכל מקום לשרוף את ישראל חיים על החזיקים באמונת אלוקים חיים, אז מצאו ישראל המעונים והנרדפים שבכל קהילות אשכנז, עידוד ועצמה בשיר הזה שהושר באזניהם וחזיקם באמונה לבל יחתו מפני אויביהם. ולגודל מעלת השיר וקדושת מחברו, הנהיגו לאומרו בחג השבועות, ובאמצע קריאת התורה. עלה הכהן לתורה וברך, קראו את הפסוק הראשון מקריאת היום: בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ביום הזה באו מדבר סיני - מיד הפסיקו, ושרו אקדמות. גמרו את השיר, המשיכו בפרשת היום:

וכל כך למה? כדי ללמד את העם את מצוות קידוש השם, שאין לנו תורה אלא אם נחזיק בה אפילו בשעה שנוטלים את נפשנו; וקידוש השם - מגופה של תורה הוא שניתנה בחדש השלישי:

בדורות האחרונים ערערו גדולי ישראל על המנהג להפסיק את קריאת התורה באמירת השיר הזה באמצע, ולכך פשט המנהג שקוראים לכהן לעלות לתורה, פותחים את הספר ומכסים אותו במטפחתו, ולפני שהוא מברך על התורה, הקורא וכל הציבור שרים אקדמות. והמנהג הוא שהקורא שר בית והקהל עונה לעומתו בבית השני.

רבי מאיר ב"ר יצחק ש"ץ בעל מחבר הפיוט "אקדמות"

אקדמות פיוט נפלא הוא, שהיברו רבי מאיר בן רבי יצחק, שליח ציבור מזורמיזא, שנפטר בשנת תתנ"ו לאלף החמישי. רבי מאיר היה בן תקופתו של רש"י הקדוש, ורש"י אף מזכירו בפירושו על ספר הושע (פרק ו' פסוק ט'): והראשון מדברי רבי מאיר שליח ציבור זצ"ל. גם התוספות בפירושה על מסכת ראש השנה (י"א.א.) מזכירים את רבי מאיר: ורבי מאיר שליח ציבור.

לפי הידוע לנו, למד רש"י תורה מפי הפייטן הזה. בנו של המחבר נהרג על קידוש השם במסעי הצלב של שנת תתנ"ו לאלף החמישי. רבי מאיר קידש שם שמים בויכוח דתי עם הכומרים (עקבות הויכוח מורגשים מאוד בשיר הזה) שביקשו לפתותו לעזוב דתו ולקבל דתם, אמנם, הוא השיב להם כאילותם ולעג להם. **בקול מלא עוז ובטחה סיפר להם, מגבורות הבורא ובאהבתו את ישראל, ממעלת התורה והשכר הטוב הצפון למקיימיה.**

לא ארכו ימיו של המחבר אחרי הויכוח, כי גוע מיד אחרי כן. במותו שאיר אחרי ברכה, הפיוט "אקדמות" בשבחה הבורא, בשבחה התורה, ובשבחה ישראל מקבליה. פיוט זה נתקבל ברוב תפוצות ישראל, לאומרו לפני קריאת התורה, בחג השבועות, בניגון מיוחד.

תשעים חרוזים ישנם באקדמות – ארבעים וארבעה חרוזיו הראשונים מתחילים בסדר אל"ף בי"ת כפול. יתר החרוזים, ראשי תבותיהם הראשונים מצטרפים למשפט: "מאיר ביר רבי יצחק, יגדל בתורה ובמעשים טובים אמן וחזק ואמץ".

השיר כתוב בלשון ארמית, שלא יבינוהו אלא בני ישראל העוסקים בתורה ובדברי החכמים הראשונים שדיברו גם ארמית.

כל החרוזים מסתיימים באותיות "תא" – לרמז על התורה שאין לה חקר וסוף, וכיון שאדם השלים לימודה, והגיע לאות תי"ו, מיד הוא חוזר לבראשית ומתחיל באל"ף.

חלק הראשון של הפיוט, עוסק בשבחיו של הקדוש ברוך הוא, ולאחריו בשבחם של היהודים אשר הקדוש ברוך הוא בחר במ לעם סגולתו. בחלק השני בפיוט מתאר המשורר את הויכוח בין בני ישראל לאומות העולם, הרודפים אותם וההורגים ומעלים על המוקד את בני ישראל, ומסיתים אותם לשמד ולהתבוללות. **בני ישראל על אף שסובלים ונהרגים על קדושת השם יתברך, נשארים הם**

נעימות החיים

לומדי התורה מחזיקים ולא מוחזקים

באותו רגע בעל הבית לא התאפק ופתח את פיו: "יש משהו שעומד לי על הלשון לומר לך הרבה זמן, כעת אומר לך עד הסוף – אחת ולתמיד. תגיד, מה אנו לא עושים בשבילך: דואגים לך משתדלים להכין את הארוחות שיהיו על הצד היותר טוב, מתאמצים וחושבים עליך, ואתה הרי אורח אצלנו כמעט בחינם אין כסף, ההורים שלך שולחים מפעם לפעם כמה פרוטות, לא יותר. תבין, מה מבקשים ממך, וכי ביקשנו פרוטה אחת נוספת? לא, דבר אחד מבקשים ממך: תבוא בזמן לסעודה! וככה אתה מתנהג? תאמר לי בתום לב, וכי זו דרך? וכי כך מתנהג בן תורה?"

בעל הבית המשיך לשפוך קיתונות של רותחים, לא משנאה חלילה, אלא מכאב רב, היה קשה לו לסבול את האיחורים ואת חוסר הסדר של הבחור. בעל הבית יצא מגדרו וחזר על דבריו שוב ושוב – שפך את כעסו. הבחור המתין בסבלנות, נתן לו לסיים את "הדרשה".

בעל הבית עמד, ממתין לתגובת הבחור. ר' הלל ידע שהכועס מעריך תורה, וגם הכיר שאי אפשר לדבר איתו בסגנון חריף ופתח בתשובה חריגה: "כל מה שאמרתם, הכל אמת ויציב! אבל יש לי הערה אחת קטנה".

"הערה?! איזו הערה יכולה להיות לך?!"
"בבקשה: לא אני אוכל אצלך. לא אתה אוכל אצלי... אמת, אין לי מילים להודות לך על מה שאתם עושים בשבילי, אבל ההגדרה שאמת שאני אוכל על שולחנך אינה נכונה כי אתה אוכל בזכותי..."

ר' הלל ידע שהוא מדבר מול יהודי מיוחד שמבין ומוקיר באמת, כי מי שלא מבין היה משליך אותו מיד מכל המדרגות... שומעים דיבורים עזים? אני לא אורח שלך, אתה האורח שלי...

בעל הבית תפסו, חיבקו ונישקו: "הלל הלל, הכנס הביתה, שב ותאכל".

הבחור נרתע: "לא, לא, מאוחר כעת", ושב בחוסר נעימות לבית המדרש.

זו האמת. א געוואלדיגע אמת. מי מחזיק את מי? עם ישראל את שבט לוי או שבט לוי את עם ישראל? – שאלה שהיא תשובה.

שמעתי מעשה מרבי משה מרדכי שולזינגר, והתקשרתי אליו לשמוע שוב את פרטי המעשה בדיוק. א מוראדיגע מעשה, מפי השמועה.
היה אחד מהגדולים בדורות הקודמים, הידוע בשמו – רבי הלל מקולומא, מתלמידי ה"חתם סופר".

הוא למד בישיבה בפרשבורג, וכידוע, בימים ההם לא היתה פנימיה מסודרת, לא היה 'חדר אוכל'. הבחורים התאכסנו בבתי העיירה, ואכלו 'ימים' – על שולחנם של בעלי הבתים מהעירה, שהתנדבו להחזיק בחור. אם אתם רוצים לדעת בפרשבורג התגוררו אנשים בעלי סדר ומשמעת: בשתים בצהרים אוכלים, בשתים ועשרים וחמש דקות נכנסים למנוחת צהרים, כך בצהרים וכך בסדרי היום והלילה – יש סדר לחיים, מתי יושבים ומתי קמים, בשבך ובקומך.

רבי הלל הבחור נשלח לאכול אצל בעל בית אחד מכובד מחשובי העיר. ר' הלל היה מתמיד גדול ועילוי, מוחו היה שקוע בלימוד התורה עד שהיה שוכח את זמן האכילה. במקום בשתיים בצהרים הגיע בשעה שלוש, אבוי.

בעל הבית באמת לא היה מרוצה מהנהגות הבחורצ'יק. זה הפריע לו את המנוחה ואת הסד המופתי שהבית נהג בו. אבל הוא צבר את הכעס בפנים ושתק, כי העריך עד מאד בני ישיבות ותלמידי חכמים שקדנים, וגם הבין שאין הרבה מה לקוות מהבחורצ'יק הזה, כי הוא עילוי, ואין תקוה רבה להשליט עליו סדר ומשמעת.

צהרים בהיר אחד ר' הלל הבחור שכח לחלוטין כי ממתנה לו ארוחה בבית המשפחה. כאשר הביט על השעון הבחין ומיד התאנח: "אוי וי, כבר ארבע וחצי!"

חשב לעצמו: האוכל לא נורא, אבל מסתמא בעל הבית דואג לי, אלך ואודיעו שברוך ה' הכל בסדר, ובעזרת ה' מחר אבוא לאכול כרגיל. רק להודיע לו, כדי שיהיה רגוע.

הבחור דפק בדלת, ובעל הבית היה כבר אחרי ה"שלאף שטונדה" [-שנת צהרים דשנה]. קם מכורסתו, פתח את הדלת, וכשראהו הרים קול: "מה קרה לך, הלל?"
"לא קרה שום דבר".

"אם כן מדוע לא הגעת לאכול את מה שהכינו לך?"

"מה אומר ומה אדבר, היה לי רשב"א קשה, התעמקתי ושכחתי, ללא כוונה חלילה, פשוט שכחתי".

שליחים מיוחדים משרי הממשלה מתנועת 'הפועל המזרחי' נכנסו לביתו של הרב מטשעבין ז"ע גאון הגאונים, והביעו את צערם. הם פרסו על השולחן את המצוקה המדינית: המצב קריטי, הצבא סובל ממחסור משווע בכוח אדם. לדעתנו הגיעה העת שחייבים לגייס את בני הישיבות. מבחינה אחראית ציבורית אין ברירה אחרת, חייבים לגייס את הצעירים יושבי האוהל.

שמעו את תשובתו של הטשבינער רב ותבינו את משמעות דברי שלמה המלך ע"ה: "דברי פי חכם חן" (קהלת י, י"ב). הוא השיב במשל פיו, וכה אמר:

אספר לכם מעשה. אצלנו בחוץ לארץ, בעירות, עדין לא היו כמעט מכוניות, רק פה ושם. עיקר כלי התחבורה מעיר לעיר ולמשא, היו הסוסים והעגלות.

ביום סגרירי אחד, נסע 'בעל עגלה' עם סוסו, והסוס נעצר, פסק מלכת. הוא הבין כי הסוס התעייף, קשה לו לסחוב, לכן אינו זז. ניסה להכותו עם השוט, אך ללא תוצאות – הסוס מאן ללכת. מה יעשה. בלית ברירה התחיל לפרק את המשא מהעגלה כדי להקל על הסוס. פרק והניח את הסחורה בצידי הדרך [בתקוה שהסחורה לא תיגנב עד שישוב עם סוס חדש ובריא], אבל גם לאחר פריקת הסחורה הסוס זז בקושי ובעצלתיים. "הוא חולה ומתקשה לסחוב אפילו את העגלה" – הררה העגלון בכא.

ירד מהעגלה. חשב וחשב: "מה אעשה?"
עד שעלה במוחו רעיון גאוני והתלהב: "אי אי אי, פלאי פלאים, יש לי עצה טובה שתציל את המצב באמת: עיקר הכובד של העגלה הם הגלגלים מברזל, הם מכבידים מאד, אפרק את הגלגלים ואחביא אותם בצידי הדרך... עצה נפלאה..."

פנה אליהם הטשבינער רב צוק"ל ואמר "דעו לכם שזה מה שאתם מעוניינים לעשות! קשה בצבא, נכון, המצב לא פשוט, אבל היעלה על לב בר דעת להוריד את הגלגלים? איך העגלה תסע אם אין גלגלים?!"
"עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים", אומרים חז"ל (מכות י ע"ב): "מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה". איך עומדות רגלינו במלחמה? – בזכות שעוסקים בתורה. אם תורידו את הגלגלים הללו – איך נסחב את העגלה לדרכה?!"

כל כך טוב, השיב להם במשל פיו. – אזוי גוט!

קול קראלי – 074-7962278

לזכר עולם יהיה צדיק
הרה"ק אברהם מרדכי ז"ע
בהרה"ק יהודה ארי' לייב ז"ע
נלב"ע שבועות תשח
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת
מרת חיה לוטיג ע"ה
בת הר"ר ישראל יהודה ז"ל
נלב"ע שבועות תשעב
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק
אדונינו מורינו ורבינו
הגה"ק יצחק צבי משה ז"ע
בן רבינו אביגדור מוזס זצ"ל
אבד"ק קראלי
נלב"ע ד' טבת תשעט
זכותו יגן עלינו ועכ"א
ת. נ. צ. ב. ה.

לע"נ
הרה"ג שמואל צבי שנטג ז"ל
בהרה"ח אלכסנדר ז"ל
נלב"ע ו' סיון שבועות תשע"ג
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת
הרבנית פעריל מוזס הי"ד
בת הרה"צ בנימין זאב זצ"ל
נעקדה"ש ו' סיון שבועות תש"ו
ת. נ. צ. ב. ה.